



## Geronomien ja gerontologisten sosiaalityöntekijöiden osaamiskäsityksiä: ”Molempia tarvitaan”

Terhi Myller

### Johdanto

Suomalainen väestö ikääntyy nopeasti, ja yli 65-vuotiaiden määrä suhteessa syntyneisiin on tulevaisuudessa huomattava (Suomen virallinen tilasto 2021). Vaikka suurin osa ikääntyneistä kokee 2020-luvulla hyvinvointinsa hyväksi tai erittäin hyväksi (esim. Forsman ym. 2020), niin taloudellinen ja alueellinen eriarvoistumiskehitys ja tästä johtuvat hyvinvoinnin vajeet koskevat koko yhteiskuntaa (Valtioneuvosto 2018). Aktiivisen ja toimintakykyisen mutta yksilöllisen ikääntymisen (STM 2024) mahdollistamiseksi ja tueksi elämän eri vaiheissa tarvitaan sosiaalialan ammattilaisten gerontologista osaamista (esim. Ray ym. 2015; Ilardo ym. 2022).

Tässä puheenvuorossa pohdin sosiaalialan korkeakoulutettujen geronomien ja gerontologisten sosiaalityöntekijöiden käsityksiä gerontologisesta osaamisestaan. Tarkastelen aluksi sosiaalialan korkeasti koulutettujen gerontologista osaamisesta aiemman tiedon ja tutkimuskirjallisuuden pohjalta ja sen jälkeen tiivistän geronomi- ja gerontologisten sosiaalityöntekijätausteisten henkilöiden haastatteluaineistoon pohjautuvia kuvauksia aiheesta. Rajaatan tarkastelun geronomi AMK:ksi ja sosiaalityöntekijöiksi kouluttautuvien ja/tai kouluttautuneiden ammattilaisten gerontologiseen osaamiseen, sillä sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattilaisten gerontologista osaamista koskeva kirjallisuus on jäänyt vähäiseksi (Sanders ym. 2009; Gallagher ym. 2020) ja toisaalta muiden

sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiryhmien, eli sosionomien ja kuntoutuksenohjaajien, osaaminen kohdentuu eri ikäryhmien kanssa tehtävään työhön.

Sosiaali- ja terveysalalla vallitsee työvoimapula erityisesti ikääntyneiden parissa tehtävässä työssä (esim. TTL 2022), ja senkin vuoksi on tärkeää tarkastella juuri sosiaalialan korkeasti koulutettujen ikääntymiseen liittyvää osaamista. Myöskään kattavia tilastoja sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattilaisten sijoittumisesta ikääntyneiden parissa tehtävään työhön ei ole saatavilla (vrt. Avoindata.fi 2024; Töissä.fi 2024), ja kokemustiedon näkyväksi tekeminen on tärkeää. Geronomi AMK:n ja gerontologisten sosiaalityöntekijöiden gerontologisen osaamisen tarkastelu on tärkeää myös siksi, että korkeakoulut voivat kohdentaa opetusta ja sen järjestämistä tarkoituksenmukaisella tavalla, ikääntyvän väestön ja työelämän moninainen tarpeisiin vastaten (ks. esim. Dijkman ym. 2017).

### Geronomi AMK ja gerontologinen sosiaalityöntekijä

Geronomi AMK on 3,5 vuotta kestävä 210 opintopisteen laajuinen, ikääntymiseen ja ikäosaamiseen kohdentuva ammattikorkeakoulututkinto. Geronomi AMK -tutkintokoulutusta tarjotaan kuudessa eri ammattikorkeakoulussa: Kaakkois-Suomen, Seinäjoen, Lapin ja Satakunnan ammattikorkeakouluissa sekä

Metropolia- ja Karelia-ammattikorkeakouluissa. (Suomen geronomiliitto 2024a.)

Sosiaalityöntekijän tutkinto on ylempi, yliopistossa suoritettava korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 7 §). Gerontologinen sosiaalityö on eräs sosiaalityön erityisalue (Koskinen & Seppänen 2013).

Geronomi- ja yliopistotasoisien sosiaalityöntekijätutkinnon suorittaneet ovat laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015/817, § 7–8). Vuoden 2023 lopussa Valviran rekisteriin oli rekisteröity yhteensä 1 512 alle 65-vuotiaasta laillistettua geronomia ja 7 853 sosiaalityöntekijää. Vuosien 2021–2023 aikana geronomeja on rekisteröity Valviran rekisteriin keskimäärin noin 150 vuodessa ja sosiaalityöntekijöitä noin 400 vuodessa. (Avoindata.fi 2024.) Gerontologiseen sosiaalityöhön suuntautuneiden sosiaalityöntekijöiden määrää ei pystytä luvusta päättelemään.

Tarkasteltaessa geronomin ja sosiaalityöntekijän muodollista koulutuksen myötä rakentuvaa osaamista, on huomionarvoista, että koulutukset kiinnittyvät kahteen erilaiseen koulutusorganisaatioon, kahden eri ammattialan ammatilliseen kehittymiseen ja tutkinnot ovat keskenään erilaisia. Sosiaalityö on itsenäinen tieteenala ja professio (Satka ym. 2023, 9), ja yliopistokoulutuksen tavoite ja profiili liittyvät tutkimusosaamiseen ja uuden tiedon tuottamiseen (Yliopistolaki 2009/558, § 2, 6–7). Ammattikorkeakoulutus kiinnittyy vahvasti työelämään ja työkäytänteisiin, ja siinä korostuu osaamisen soveltaminen sekä aluekehityksen rooli (Ammattikorkeakoululaki 2014/932, § 4). Geronomitutkinto on ollut ammattikorkeakoulutustarjonnassa hieman yli 30 vuotta (Suomen geronomiliitto 2024a). Suomessa korkeakoulututkintojen osaamissällöt ja kompetenssit pohjautuvat kansalliseen (National Qualifications Framework, NQF) ja eurooppalaiseen tutkintojen viitekehykseen

(European Qualifications Framework, EQF), jossa ammattikorkeakoulututkinto sijoittuu tasolle 6 ja ylempi korkeakoulututkinto tasolle 7 (Opetushallitus 2024).

### Sosiaalialan korkeasti koulutettujen gerontologinen osaaminen

Geronomien muodollista osaamista määrittävät valtakunnalliset geronomin osaamiskompetenssit, jotka on tiivistetty gerontologiseen osaamiseen, arviointi- ja ohjausosaamiseen, ihmislähtöiseen asiakastyöosaamiseen, yhteiskunta- ja verkosto-osaamiseen sekä gerontologiseen johtamis- ja kehittämisosaamiseen (Opintopolku 2024). Geronomikoulutuksessa korostuu monialainen gerontologinen tieto sosiaalialan, hoitotyön ja kuntoutuksen sisällöissä (Suomen geronomiliitto 2024b). Kansainvälisesti ja kansallisesti sosiaalityöntekijöiden osaamisstandardien ja osaamiseen liittyvien odotusten määrittelemisessä on käytetty osaamisperustaista lähestymistapaa. Osaamisperustaisuuden avulla voidaan arvioida niin ammatillaisten osaamista, koulutusten opintojaksojen osaamistavoitteita kuin opiskelijoiden osaamisen saavuttamista. (Opačić 2022; vrt. Fassbinder 2019; Lähteinen ym. 2019.)

Aikaisempi gerontologisen sosiaalityön tutkimus (esim. Rosen ym. 2002, 30) tuo näkyväksi sen, että sosiaalityössä gerontologinen osaaminen sisältää sekä yleisiä korkeakoulutukseen liittyviä osaamisperusteita että gerontologista erityisosaamista (vrt. Sá & Serpa 2018). Keskeiseksi gerontologisessa sosiaalityössä tarvittavaksi erityisosaamiseksi on aikaisemmassa kansainvälisessä tutkimuksessa käsitetty työntekijän reflektointiosaaminen, kuten omien arvojen kriittinen läpivalaisu suhteessa ikääntymiseen ja kuolemaan. Toisena osaamisalueena on ikääntyneen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen hyväksyvällä ja kunnioittavalla tavalla toimintakonteksti sekä lainsäädäntö huomioiden. Kolmantena osaamissisältönä tuodaan esille ikääntymiseen liittyvien fyysisten,

psykkisten ja sosiaalisten muutosten huomioiminen, neljäntenä ikääntyvän ja hänen läheistensä kulttuurisia, hengellisiä ja etnisiä tarpeita koskeva kunnioitus ja viidentenä ymmärrys ikääntymisen vaikutuksista yksilön perhesuhteisiin. Kuudentena osaamissisältönä tunnustetaan osaaminen, joka liittyy eettisiin ja ammatillisiin rajoihin suhteessa itsemääräämisoikeuteen, elämän loppuvaiheen hoitotahtoon, perheen sisäisiin konflikteihin ja edunvalvonta. (Rosen ym. 2002, 30.) Esimerkiksi Gallagherin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2020) gerontologista osaamista tarkastellaan arvojen, etiikan, teoreettisten ja käsiteellisten tietojen, arvioinnin, menetelmien ja ikääntyneiden palveluiden, palvelujärjestelmän ja ikääntymispolitiikan näkökulmista.

Esimerkiksi Dijkman ja kumppanit (2017) ovat laajassa eurooppalaisessa korkeakoulujen välisessä konsortiossa (ELLAN) tutkineet ikääntyneiden parissa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisalueita ja osaamistarpeita, ja he määrittelevät gerontologisen osaamisen ydinosa-alueet ja roolit CanMED-jäsentelyn (ks. myös Niemi-Murola 2017) avulla. Roolit ovat: (lääke)hoidon osaja, vuorovaikuttaja, yhteistoimija, koordinoija, sosiaali- ja terveysalan asianajaja/edunvalvoja, tutkija ja asiantuntija.

Aiemmassa sosiaalialan ja terveysalan gerontologista osaamista koskevassa tutkimuksessa korostuu sosiaalialan gerontologisen osaamisen kokonaisvaltainen erityisosaaminen.

### Geronomien ja gerontologisten sosiaalityöntekijöiden osaamiskäsityksiä ja pohdintoja nykytilasta

Puheenvuoroni aineistona on neljän geronomin ja neljän gerontologisen sosiaalityöntekijän tuottama haastatteluaineisto, joka on kerätty lumipallomenetelmällä sosiaalisen median kanavien kautta osana Karelia-ammattikorkeakoulun geronomikoulutukseen liittyvää tutkimus- ja kehittämistyötä. Tiedonkeruussa on

noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2024).

Seuravaksi tiivistän ja esitän aineistositaattien muodossa keskeisiä gerontologiseen osaamiseen liittyviä kuvauksia. Gerontologisten sosiaalityöntekijöiden osaamiskuvauksissa korostuivat ennen kaikkea *ikäntyvien arkeen, sosiaalisiin suhteisiin ja eettisiin kysymyksiin kiinnittyvä vuorovaikutusosaaminen sekä järjestelmän, verkostojen ja ikääntyvien arjen yhteensovittamisen osaaminen*. Geronomien kuvauksissa osaaminen voidaan tiivistää *laaja-alaiseen gerontologiseen ohjaus- ja asiakastyöosaamiseen*.

*Ikääntyvien arkeen, sosiaalisiin suhteisiin ja eettisiin kysymyksiin kiinnittyvä osaamiskokonaisuu*s sisältää syvällistä ja laaja-alaista sosiaalityön yhteiskuntatieteellistä osaamista, jossa korostuu intensiivinen, yksilöllinen psykososiaalinen osaaminen, perhe- ja lähisuhteiden dynamiikan ja haastavien ja monimutkaisten elämäntilanteiden huomioiminen ikääntyvän kanssa tapahtuvassa työskentelyssä. Seuravassa sitaatissa kuvataan intensiivistä yksilöllistä psykososiaalisen tuen ja perhe- ja lähisuhteiden dynamiikan huomioimisen osaamista:

Sosiaalityöntekijä C: *Niin niin semmoinen niin kun herkkyys sitten sille, että mistä lähdetään työskentelemään. Miksi sitä nyt kutsutaan, resilienssiä semmoiseen vastustukseen, työskentelyn vastustamiseen, eli semmoista niin kun tietynlaista sitkeyttä, pitkäjänteisyyttä. Koska se voi tarkoittaa sitä, että pitää yrittää uudestaan ja uudestaan asiakkaan kanssa päästä siihen kohtaamiseen kiinni. Plus sitten kun siellä on nää lähiyhteisöön liittyvät hyväksikäyttö-kaltointkohtelukuviot. Niin sitten siinä tulee myös tää, että pitää työskennellä näiden muiden perheenjäsenten kanssa myös sen niin sanotun, puhutaan nyt hyväksikäyttäjistä, vaikka se on aika yksisuuntainen termi. Siihenhän ei ole noin yksiselitteistä, että olisi vain hyväksikäyttäjää ja hyväksikäytetty, mutta kuitenkin että pitää niin kun olla tähän verkostotyöskentelyn niin kun valmiutta ja osaamista.*

Sitaatti tekee näkyväksi gerontologisen sosiaalityön osaamisen syvällisinä tietoina ja taitoina sosiaalisesta problematiikasta, kuten ikääntyneiden kaltoinkohtelusta ja hyväksikäytöstä, sekä ikääntyneen sosiaaliseen ympäristöön liittyvistä merkityksellisistä suhteista. Myös sosiaalityöntekijän itsetuntemuksen ja resilienssin näkökulmat tulevat esille kuvaten sosiaalityöntekijän reflektointiosaamista.

Eettisiin kysymyksiin kohdentuva vuorovaikutusosaaminen tulee esille sosiaalityöntekijän ja ikääntyneen asiakkaan vuorovaikutusta ja ikääntyneen arkea koskevana eettisenä puntarointina. Ammatillinen harkinta ja asiantuntijavallan käyttö ja niiden explikointi edellyttävät työntekijältä syvällistä asiakkaan tilanteeseen perehtymistä ja kykyä tarkastella tilanteita asiakkaan, omaisten, palvelujärjestelmän ja lainsäädännön näkökulmista:

Sosiaalityöntekijä D: *Täytyy olla semmoista ongelmanratkaisukykyä ja sitten taitoa käyttää sitä semmoista itsenäistä harkintaa, että ei ole olemassa semmoista jotakin tietopankkia että mistä löytyy toimintaohje sitten niihin tilanteisiin, että hyvin paljon se on sitä semmoista että joutuu soveltamaan, joutuu yhdistämään, miettimään. [...] Että saattaa tulla yhteistyötahoilta se pyyntö, että nyt tarvitsisi tavata jotain ihmistä ja tulee semmoinen aika suppea [...] tällaiseen ja tällaiseen asiaan tarvitsisi ratkaisuja. Mutta se ongelma voikin olla ihan jossakin muussa. Esimerkkinä on vaikka, että jollakin on siivoton asunto, niin se ei ole oikeastaan ongelma se siivoton asunto, vaan se että mitä siellä taustalla on, että mikä on se elämäntapa ollut kaiken kaikkiaan sellainen?*

Gerontologisen sosiaalityöntekijän osaamisessa eettinen osaaminen kiinnittyy sosiaalialan yleisiin eettisiin periaatteisiin, mutta etenkin gerontologisessa työssä itsemääräämisoikeuteen liittyvään osaamiseen sekä perusoikeuksien toteutumista (Perustuslaki 1999/731,

§ 6–7, 10, 17, 19) arvioivaan osaamiseen. Vuorovaikutusosaaminen tulee esille myös suhteessa muiden alojen ammattilaisten kanssa työskentelyyn.

*Järjestelmän, verkostojen ja ikääntyvien arjen yhteensovittamisen osaaminen* sisältää moniammatillisen ja ikääntyneen elämänlaatuun tähtäävään verkostotyöskentelyyn ja yhteiskunnalliseen muutostyöhön liittyvää osaamista. Tämä gerontologista osaamista kuvaava kokonaisuus tulee esille syvällisinä yhteiskuntaa ja palvelujärjestelmää koskevinä tietoina ja verkostotyön taitoina. Sosiaalityöntekijä toimii suhteessa asiakkaaseen ja ympäröivään yhteiskuntaan. Samalla hän toimii lainsäädäntövallan toimeenpanijana, asiakkaan puolustajana ja asianajajana, mutta myös tulkkina ja koordinoijana verkostoihin päin, ja toisaalta myös rajojen asettajana. Seuraavassa sitaatissa on kuvaus gerontologisesta osaamisesta, joka kohdentuu haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden puolustamiseen ja epätasa-arvoisia rakenteita näkyväksi tekeviin toimintatapoihin:

Sosiaalityöntekijä B: *Myös se on tosi tärkeätä, että vanhukset saa äänensä kuuluviin. Ja tuota sen lisäksi vielä niin mä näkisin, että vanhuksen pitäisi saada, jos hän itse ei saa äänensä kuuluviin, niin hänelle pitää antaa jonkun muun kautta. Esimerkiksi jos edunvalvonta tai omainen pitää saada olla se ääni. Ja sen lisäksi vielä niin mä koen tässä tosi tärkeänä, että me myös puolustetaan näiden vanhusten oikeuksien ja viedään sitä tietoa eteenpäin niiden olosuhteista ja että me ollaan myös tällainen, niiden oikeuksien puolustajia ja puolesta puhujia.*

Geronomiosaamista kuvaillaan puolestaan laaja-alaiseksi gerontologiseksi ohjaus- ja asiakastyön osaamiseksi, jossa korostuvat ohjaus ja neuvonta, toimintakyvyn arviointi, kokonaisvaltainen lähestymistapa ikääntymiseen ja palveluohjauksellisen työtavan piirteet. Myös arvostava ja kunnioittava kohtaaminen tulee esille osaamista kuvaavina tekijöinä. Seu-

raavassa sitaatissa kuvataan tiivistäen edellä mainittuja näkökulmia:

*Geronomi A: Se just auttaa, [...] se tietoisuus niinku [...] se gerontologisen tietoa antaa vaikka kohtaamisessa ja siinä ohjaustyössä ja just siinä, että miten [ikäntyneet] itse liikkuu [...] että yrittää olla semmoinen, rauhallinen ja ystävällinen, antaa asiakkaan itse puhua siinä tilanteessa ja hän saisi mahdollisimman paljon itse tuoda esille sitten niitä omia näkemyksiään.*

Geronomien osaaminen kuvautuu laaja-alaisena ohjausosaamiseen liittyvinä tietoina ja taitoina. Lähtökohta on ikäntyneen ihmisen tukeminen kokonaisvaltaisesti. Ikäntyneen tausta ja historia huomioidaan merkityksellisenä asiana vuorovaikutuksessa. Seuraavissa sitaatissa kuvataan toimintakyvyn arvioinnin ja kokonaisvaltaisen, arvostavan ja yksilöllisen kohtaamisen osaamista:

*Geronomi B: Just opinnoissa on painotettu paljasta semmoista holistista näkemystä että kaikki on vähän [...] vaikuttaa, psyykinen ja fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Kaikki nää näkökulmat plus sitten se että kaikki se tieto ikäntymisestä ja erilaisista nivelvaiheissa elämässä. Että on niinku ymmärrystä siitä asiasta kun menee asiakkaan luo niin sitten osaa katsoa sitä sille aika kokonaisvaltaisesti sitä.*

*Geronomi C: Niinku [kohtaa] tasa-arvoisena ihminen ihmiselle -periaatteella [...] että osaa kuulostella että minkä tyyppinen persoona on, että millä tavalla eri ihmisiä pitää kohdata vähän eri tavalla.*

Gerontologisten sosiaalityöntekijöiden ja geronomien kuvaukset gerontologisesta osaamisestaan eroavat toisistaan koulutusten osaamistasojen suuntaisesti. Seuraavassa sitaatissa kuvaillaan osaamisen eroa:

*Geronomi B: Musta tuntuu että jotenkin että geronomina on niinku erityisen vahva ehkä se gerontologinen osaaminen. Että sosiaalityöntekijällä vaikka olisi ehkä monta vuotta tehnyt niinku ikäntyneiden parissa sitä työtä, niin sitten se on niinku se fokus on vähän eri, että ei nyt ole ehkä spesifisti just siihen ikäntymiseen.*

Tiivistettynä voidaan todeta, että gerontologisten sosiaalityöntekijöiden osaamisessa korostuu yhteiskunnallinen osaaminen, joka liittyy haastavissa elämäntilanteissa olevien ikäntyneiden tukemiseen. Ikäntymiseen ja gerontologiseen tietoon liittyvä osaaminen on hankittu työ- ja elämäkokemuksen ja mahdollisen täydennyskoulutuksen kautta. Gerontologisen osaamisen kehittyminen kuvautuu prosessimaisena (Mäkinen & Annala 2010; Fukada 2018).

Geronomien osaamista on erityisesti ikäntymisen psyykkisiin, fyysisiin, sosiaalisiin ja henkisiin näkökulmiin liittyvä osaaminen ja näiden tekijöiden tunnistaminen ikäntyneiden kanssa työskentelyssä. Geronomien gerontologisessa osaamisessa korostuvat myös erilaiset ikäspesifit osaamisen osa-alueet, kuten muistityön osaaminen ja ikäntyneen ihmisen toimintakyvyn arviointiosaaminen. Geronomien osaaminen on hankittu pääasiassa geronomitutkinnon myötä. Geronomien osaaminen kiinnittyy hyvinvointia tukevaan ja edistävään työhön ja ohjaustyöhön.

Osaamiskäsitysten lisäksi aineistossa korostuvat gerontologisen osaamisen nykytilan ja hyödyntämisen kuvaukset. Erityisesti gerontologiset sosiaalityöntekijät tuovat esille tarpeen rakenteellisen gerontologisen sosiaalityön lisäämiseen. Molempien ammattiryhmien edustajat toivovat, että sosiaalialan korkeasti koulutettujen gerontologista osaamista tehdään näkyväksi entistä enemmän viestinnän ja ikäntymispolitiikan avulla. Myös gerontologisen täydennyskoulutuksen mahdollistaminen nähdään tärkeänä.

Gerontologisen sosiaalialan osaamisen kuvailtiin olevan tuntematon ja näkymätön osa-alue yleisesti yhteiskunnassa, mutta myös osalle

ammattillisista verkostoista. Seuraavassa sitaattissa geronomi kuvaa geronomiosaamisen tuntemattomuutta:

*Geronomi C: No tää on jännää koska siis geronomi tosiaan on aika tuntematon ollut pitkään, että nyt vasta mun mielestä niinku viime vuosina siitä on ehkä enemmän semmoista tunnettavuutta [...] että tota aika usein on saanut selittää, että mikä tämä geronomi on ja mitä niinku se osaamisalue on. Yleensä mä oon sitä selittänyt sillä, että se on vähän niinku sosionomi, mutta että ollaan pelkästään kolme ja puoli vuotta keskitytty siihen gerontologisen osaamiseen.*

Rakenteellisen gerontologisen sosiaalityön lisääminen ja vahvistaminen – eli tiedon tuottaminen asiakkaiden elämästä ja arjesta esihenkilöiden suuntaan ja toimenpiteiden tekeminen tämän johdosta – tuotiin esille eräänä gerontologista osaamista näkyväksi tekeväenä toimenpiteenä. Ruohonjuuritason tiedon tuottamista johtajille ja päätöksentekijöille pidettiin tärkeänä gerontologisen osaamisen näkyväksi tekemisessä:

*Sosiaalityöntekijä A: Se voi olla rakenteellista sosiaalityötä. Milloin viedään sitä tietoa ylöspäin niinku esimiehille ja johdolle, että minkälaisia asioita täällä ruohonjuuritasolla tapahtuu, että ne saa myös tiedon, jos niin kun tarvitaan tehdä jotain tarvittavia muutoksia parempaan sen järjestelmän osalta, niin. Koska sehän vaatii sitten esimiesten päätöksiä ynnä muuta. [...] Ja tiedottamista tästä gerontologisesta sosiaalityöstä ylipäänsä, että mitä gerontologinen sosiaalityö on.*

Ikääntymispolitiikan ja yhteiskunnallisen ilmapiirin merkitys gerontologisen osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle nähtiin erittäin tärkeänä. Ikääntymiseen ja ikääntyneisiin liitettävät asenteet yleisesti yhteiskunnassa tuotiin esille negatiivisina ja ikääntyviä henkilöitä syrjäyttävinä. Viestintää ja tiedottamista

aiheesta pidettiin tärkeänä tekijänä myös gerontologisen osaamisen tunnistamisessa. Poliittinen ohjaus ja poliittisten päättäjien rooli ikääntyvän väestön arvostamisen edistämässä nähtiin merkityksellisenä. Seuraavassa sitaattissa kuvataan yhteiskunnallista ilmapiiriä, jossa ikääntymistä elämänvaiheena ja ikääntyneiden parissa tehtävää työtä ei tulkita arvostettavan:

*Geronomi C: Mutta sitten jos teet iäkkäiden kanssa [työtä], niin se on vähän sellainen parjattu ja semmoinen vähän onneton. Tääkin asennemuutos, että pitäisi edistää, ihan yhteiskunnallisella tasolla ja muistaa, että suurin osa meistä tulee olemaan vanhoja, että se on myös jokaisen asia, että ei vaan jotenkin tuon asia, vaan se on myös sinun asia ja sinun asia. Sen takia se olisi tärkeitä jotenkin nostaa esille suoraan, mutta en tiedä sitten, että se on varmaan haasteellista jotenkin tuoda sitä näkyvyyttä, että pitäisi sitten saada joku iso tabo tekemään jonkun ison kampanjan tai jotain vastaavaa että saisi näkyville nää vanhusten asiat.*

Myös täydennys- ja lisäkoulutuksen mahdollistaminen sekä sosiaalialan korkeakoulutettujen gerontologisen osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen esimerkiksi tarkoituksenmukaisissa työtehtävissä ja toimintaympäristöissä nähtiin tärkeänä sosiaalialan korkeakoulutettujen gerontologisen osaamisen hyödyntämisessä. Gerontologista sosiaalityötä ehdotettiin omaksi erityisosa-alueekseen, johon voisi sosiaalityöntekijäksi opiskellessa erikoistua. Myös gerontologisten sosiaalityöntekijöiden määrän lisääminen ja ajantasaisen, tutkitun tiedon hyödyntäminen työssä nähtiin gerontologista sosiaalityötä edistävinä tekijöinä. Geronomien näkökulmasta gerontologisen täydennyskoulutuksen merkitystä ei tuotu samoin esille, vaan geronomikoulutuksen nähtiin antavan hyvät valmiudet gerontologiseen sosiaalialan työhön, joskin täydennyskoulutuksen ja osaamisen päivittämisen tarve nähtiin tärkeänä työssä onnistumisen kannalta. Yleisesti ottaen lisä- ja

täydennyskoulutuksen todettiin olevan tärkeää osaamisen ylläpitämisessä. Koulutusta ja jatkuva oppimista tukevia rakenteita tulisi olla tarjolla:

Sosiaalityöntekijä B: *Että mitenkä edelleen voitaisiin niinku tätä osaamista kehittää, niin sitä koulutuksen järjestämistä työn ohessa ja riittävät resurssit osallistumiselle, aikaa. Nythän esimerkiksi näitä sisäisiä koulutuksia ainakaan tässä meillä [ei ole], niin ne on enemmän terveydenhuoltopainotteisia yllätysyllätys tuota, että semmoista tietysti kaipaisi.*

## Pohdinta

Olen puheenvuorossani tarkastellut sosiaalialan korkeasti koulutettujen gerontologista osaamista. Haastatteluaineistossa esille nousevat teemat ilmentävät sosiaalialan korkeasti koulutettujen laaja-alaista ja syvällistä gerontologista, yhteiskunnallista ja asiakastyöosaamista ikääntyvien ihmisten asioiden edistäjinä. Toisaalta kuvaukset sosiaalialan korkeasti koulutettujen gerontologisen osaamisen tuntemattomuudesta ja osaamisen hyödyntämiseen liittyvät näkökulmat vahvistavat ymmärrystä, ettei sosiaalialan korkeakoulutettujen gerontologista osaamista vielä tunnisteta eikä hyödynnetä yhteiskunnassa täysimääräisesti.

Tämän puheenvuoron johtopäätöksenä voidaan todeta, että molempien ammattiryhmien osaamista tarvitaan. Geronomien laaja-alaista ohjausosaamista voitaisiin hyödyntää monissa erilaisissa toimintaympäristöissä hyvinvointialueilla ja ennakkoivissa sekä ennaltaehkäisevissä työtehtävissä kuntasektorilla, mutta myös järjestöissä ja yksityisellä sektorilla. Gerontologisen sosiaalityön osaaminen olisi perusteltua kohdentaa vaativiin ja kompleksisiin asiakastilanteisiin, joissa tarvitaan yhteiskuntatieteellistä osaamista. Puheenvuorossa käyttämäni aineiston perusteella työparityö geronomi – gerontologinen sosiaalityöntekijä on perusteltu työskentelymuoto.

## Kirjoittaja

**Terhi Myller**, YTT, yliopettaja  
Karelia-ammattikorkeakoulu  
terhi.myller@karelia.fi

## Kirjallisuus

- Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- Avoindata.fi. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, 2024. Internet: <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/sosiaali-ja-terveydenhuollon-ammattihenkilot> (viitattu 28.3.2024).
- Dijkman B, Reehuis L, Roodbol P. Competences for working with older people: the development and verification of the European core competence framework for health and social care professionals working with older people. *Educ Gerontol* 2017;43(10):483–97. <https://doi.org/10.1080/03601277.2017.1348877>
- Forsman AK, Nordmyr J, Norrback O. Ikääntymisen 2020-luvulla: sosiaalinen osallisuus pohjana hyvälle ikääntymiselle. *Ajatushautomo Agenda*, 2020. Internet: <https://agenda.fi/fi/julkaisu/ikaantyminen-2020-luvulla-sosiaalinen-osallisuus-pohjana-hyvalle-ikaantymiselle/> (viitattu 17.3.2024).
- Fassbinder J. Gerontology competencies: construction, consensus and contribution. *Gerontol Geriatr Educ* 2019;40(4):407–8. <https://doi.org/10.1080/02701960.2019.1671735>
- Fukada M. Nursing competency: definition, structure and development. *Yonago Acta Med* 2018;61(1):1–7. <https://doi.org/10.33160/yam.2018.03.001>
- Gallagher JM, Bonifas RP, Warner E. Geriatric Social Work Competency Scale II: testing the hypothesized factor structure. *J Soc Work Educ* 2020;56(2):260–72. <https://doi.org/10.1080/10437797.2019.1656568>
- Ilardo J, Zell AM, Haque R, Ensberg M. Education and consultation needs of social workers in practice with rural older adults. *Health Soc Work* 2022;47(3):185–94. <https://doi.org/10.1093/hsw/hlac012>
- Koskinen S, Seppänen M. Gerontologinen sosiaalityö. Teoksessa: Heikkinen E, Jyrkämä J, Rantanen T, toim. *Gerontologia*. Helsinki: Duodecim, 2013:444–53.

- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 26.6.2015/817. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>
- Lähteinen S, Raitakari S, Hänninen K, Kaittila A, Kekoni T, Krok S, Skaffari P. Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen. SOSNET julkaisuja 7. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet, 2019. <http://hdl.handle.net/10138/232157>
- Mäkinen M, Annala J. Osaamisperustaisen opetus suunnitelman monet merkitykset korkeakoulutuksessa. *Kasvatus & Aika* 2010;4(4):41–61. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68239> (viitattu 28.2.2024).
- Niemi-Murola L. Luotettavasti osoitettu pätevyys (EPA) uudistaa erikoislääkäriskoulutuksen käytäntöä. *Duodecim* 2017;133:77–83. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13493>
- Opačić A. Introduction to the professional competency framework in social work. In: Opačić A, ed. *Social work in the frame of a professional competencies approach*. Springer, 2022:3–19. [https://doi.org/10.1007/978-3-031-13528-6\\_1](https://doi.org/10.1007/978-3-031-13528-6_1)
- Opetushallitus 2024. Tutkintojen viitekehykset. Internet: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-viitekehykset> (viitattu 20.3.2024).
- Opintopolku 2024. Geronomi (AMK). Internet: <https://opintopolku.fi/konfo/fi/koulutus/1.2.246.562.13.00000000000000000250> (viitattu 30.10.2024).
- Perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Ray M, Milne A, Beech C, Phillips JE, Richards S, Sulliven MP, Tanner D, Lloyd L. Gerontological social work: reflections on its role, purpose and value. *Br J Soc Work* 2015;45(4):1296–312. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct195>
- Rosen AL, Zlotnik JL, Singer T. Basic gerontological competence for all social workers: the need to ‘gerontologize’ social work education. *J Gerontol Soc Work* 2002;39(1/2):25–36. [https://doi.org/10.1300/J083v39n01\\_04](https://doi.org/10.1300/J083v39n01_04)
- Sá MJ, Serpa S. Transversal competences: their importance and learning processes by higher education students. *Educ Sci* 2018;8(3):e126. <https://doi.org/10.3390/educsci8030126>
- Sanders S, Dorfman LT, Ingram JG. Geriatric enrichment in social work education: lessons learned from the GeroRich projects. *J Gerontol Soc Work* 2009;52(4):354–76. <https://doi.org/10.1080/01634370802609023>
- Satka M, Rauhala PL, Moilanen J, Pohjola A, Isokuortti N. Johdanto: sosiaalityön tieteenalan monet kontekstit. Teoksessa: Satka M, Moilanen J, Pohjola A, Rauhala PL, Isokuortti N, toim. *Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa*. Helsinki: Huoltajasäätiö, 2023:9–21. <http://hdl.handle.net/10138/569446>
- STM. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2024. <http://urn.fi/URN:IS-BN:978-952-00-5436-6>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste. Väestö iän ja sukupuolen mukaan 2060, ennuste 2021. Helsinki: Tilastokeskus, 2021. Internet: [https://www.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn\\_2021\\_2021-09-30\\_kuv\\_004\\_fi.html](https://www.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn_2021_2021-09-30_kuv_004_fi.html) (viitattu 27.2.2024).
- Suomen geronomiliitto. Geronomi AMK. 2024a. Internet: <https://www.suomengeronomiliitto.fi/geronomi/koulutus> (viitattu 29.3.2024).
- Suomen geronomiliitto. Kompetenssit. 2024b. Internet: <https://www.suomengeronomiliitto.fi/geronomi/kompetenssit> (viitattu 29.3.2024).
- TENK. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viimeksi päivitetty 22.4.2024. Internet: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk> (viitattu 5.8.2024).
- TTL. Tutkimus: Mistä vetovoimaa vanhustyöhön? Uutinen 1.6.2022. <https://www.ttl.fi/ajankoh-taista/uutinen/tutkimus-mista-vetovoimaa-vanhustyohon-alan-ammattilaiset-kertoivat-nakemyksensa> (viitattu 8.9.2024).
- Toissa.fi. Geronomi AMK: Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet? 2024. Internet: [https://toissa.fi/fi\\_FI/sijoittuminen-tyoelamaan/show/geronomi-amk](https://toissa.fi/fi_FI/sijoittuminen-tyoelamaan/show/geronomi-amk) (viitattu 27.3.2024).
- Valtioneuvosto. Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 2018. <http://urn.fi/URN:IS-BN:978-952-287-557-0>
- Yliopistolaki 24.7.2009/558. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>